

БЮЛЕТИН

Решения на ЕСПЧ

по дела срещу

България

Брой 17
Януари – Март
2021 г.

Бюлетинът е разработен в рамките на предефиниран проект № 5 „Засилване на националния капацитет за ефективно изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека“ рег. № 93-00-77/04.03.2020 г, с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. по Програма “Правосъдие” .

Цялата отговорност за неговото съдържанието се носи от бенефициента и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на програмния оператор или на донора.

За донора

Целта на финансовият механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. (ФМ на ЕИП и НФМ) е намаляване на икономическите и социални различия и укрепване на двустранните отношения чрез партньорски проекти, обмен на опит и добри практики.

България е четвъртият най-голям получател на средства: 210,1 млн. евро.

Норвежкия финансов механизъм осигурява 95,1 млн. евро, предоставени от Норвегия.

Съставител:

Дирекция „Процесуално представителство на Република България пред Европейския съд по правата на човека”, Министерство на правосъдието

Контакти за кореспонденция:

Електронна поща: project5@justice.government.bg

Интернет страница: <http://humanrights.bg/>

ФБ страница на Програма „Правосъдие“: <https://www.facebook.com/MJNFM>

Съдържание¹

„Александър Нешкович срещу България“ жалба № 36803/11.....	5
„Х и други срещу България“ жалба № 22457/16.....	7
„Стефанов срещу България“ жалба № 26198/13	11
„Будинова и Чапразов срещу България“ и „Бехар и Гутман срещу България“ жалби № 12567/13 и № 29335/13	13
„Янчовичин срещу България“ жалба № 78907/16.....	16
„Рибчева и други срещу България“ жалби № 37801/16, 39549/16 и 40658/16	19
„Дончева-Стоянова срещу България“ и „Гинин срещу България“ жалби № 68591/14 и № 16822/15	24
„Иванова срещу България“ жалба № 71808/12.....	25

¹ Решенията на камара по същество стават окончателни при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията:

- а) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде отнесено до голямата камара; или
- б) три месеца след датата на решението, ако не е поискано отнасяне на делото до голямата камара; или
- в) когато съставът на голямата камара отхвърли молбата за отнасяне, подадена съгласно член 43.

Решенията на комитет по същество при наличието на установена практика на Съда по разглеждания въпрос са окончателни (чл. 28 § 1 б) и § 2 от Конвенцията). Окончателни са и решенията по допустимост (чл. 28 § 1 а) и § 2 от Конвенцията).

■ Каталог на решенията

Член 2

Право на живот

1. [„Рибчева и други срещу България“, жалби № 37801/16, 39549/16 и 40658/16](#)

Член 3

Забрана на изтезанията

1. [„Х и други срещу България“, жалба № 22457/16](#)
2. [„Янчовичин срещу България“, жалба № 78907/16](#)

Член 6

Право на справедлив съдебен процес

1. [„Стефанов срещу България“, жалба № 26198/13](#) (чл. 6 § 2, презумпция за невинност)
2. [„Иванова срещу България“, жалба № 71808/12](#) (жалбата е заличена)

Член 8

Право на зачитане на личния и семейния живот

1. [„Будинова и Чапразов срещу България“ жалба № 12567/13](#) (чл. 8 във връзка с чл. 14)
2. [„Бехар и Гутман срещу България“, жалба № 29335/13](#) (чл. 8 във връзка с чл. 14)

Член 10

Свобода на изразяването на мнение

1. [„Дончева-Стоянова срещу България“, жалба № 68591/14](#) (жалбата е заличена)
2. [„Гинин срещу България“, жалба № 16822/15](#) (жалбата е заличена)

Член 1 от Протокол № 1

Защита на собствеността

1. [„Александър Нешкович срещу България“, жалба № 36803/11,](#) решение по допустимост

■ „Александър Нешкович срещу
България“
жалба № 36803/11

Решение от 08.12.2020 г.²

Решение по допустимост

Делото касае оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията (защита на собствеността) във връзка с постановеното от българските съдилища отнемане в полза на държавата на сума в размер на 149 835 евро в рамките на проведено наказателно производство срещу г-н Нешкович за престъпление по чл. 251, ал. 1 от Наказателния кодекс. Съдът приема, че жалбоподателят не е повдигнал нито изрично, нито по същество, своето оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията пред българските съдилища и отхвърля жалбата като недопустима поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателят е сръбски гражданин. След като при влизането си в България през сръбско-българската граница, митническите служители установяват, че той носи със себе си скрита сумата от 149 835 евро без да я е декларирал, срещу него е образувано наказателно производство. С присъда от 26.06.2006 г. Районен съд – Сливница признава жалбоподателя за виновен за престъпление по чл. 251, ал. 1 НК и на основание чл. 251, ал. 2 НК постановява отнемане на паричната сума в полза на държавата. Г-н Нешкович обжалва присъдата като във въззивното производство твърди, че парите не са негови, а са му били поверени от друго лице. В подкрепа на твърдението си той представя писмени доказателства (нотариално заверена декларация в този смисъл от лицето Г.М. и договор за покупко-продажба на недвижим имот). Софийски окръжен съд (СОС) с решение от 23.12.2008 г. изменя първоинстанционната присъда в частта относно отнемането на паричната сума като постановява тя да бъде върната на Г.М. Решението на СОС е окончателно.

Впоследствие двукратно производството е възобновявано по искане на Главния прокурор. С окончателно решение от 7 декември 2010 г. СОС постановява отнемане на валутата в полза на държавата. Съдът извършва обширна преценка на твърденията и доказателствата

² Решението е обявено на 14.01.2021 г. и е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207560>

относно собствеността на паричната сума като не дава вяра на представената нотариално заверена декларация от Г.М. с оглед нейната дата, а именно две години след събитията, както и поради липсата на счетоводни документи за поверяване на парите от фирмата на Г.М. на жалбоподателя. Съдът отбелязва и противоречията в дадените показания от Г.М. и версията за събитията на г-н Нешкович. Поради това СОС отхвърля твърденията на жалбоподателя, че сумата принадлежи на Г.М .

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията (защита на собствеността) във връзка с постановеното от българските съдилища отнемане в полза на държавата на посочената сума.

Правото В производството пред ЕСПЧ правителството повдига възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, тъй като по време на наказателното производство жалбоподателят не е повдигнал оплакванията, на които се основава жалбата му пред ЕСПЧ.

Съдът посочва, че оплакването на жалбоподателя е относно твърдяната непропорционалност на постановеното отнемане в полза на държавата на посочената сума. На следващо място ЕСПЧ отбелязва, че по време на наказателното производство жалбоподателят е твърдял, че парите не са негова собственост, а ги е пренасял от името на Г.М. като по този начин не е изразявал каквито и да е икономически права спрямо тях. Още повече, че в нито един момент не е повдигнал възражения относно диспропорционалния характер на обсъжданата мярка, твърдейки например, че конфискацията не трябва да засяга цялата сума, или че налагането на наказателна санкция е достатъчно за постигане на индивидуалната и генерална превенция на престъпността.

В светлината на гореизложеното Съдът приема, че жалбоподателят не е повдигнал нито изрично, нито по същество, своето оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията пред българските съдилища и отхвърля жалбата като недопустима, поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

■ „X и други срещу България“
жалба № 22457/16

Решение на Голяма камера от 02.02.2021 г.³

Няма нарушение на чл. 3 от Конвенцията в материален аспект (единодушно)

Нарушение на чл. 3 от Конвенцията в процесуален аспект (с мнозинство от девет на осем гласа)

На 17 януари 2019 г. камера в състав от седем съдии прие, че българската държава не е нарушила задълженията си по Конвенцията и че не е налице нарушение на чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията в материален и процесуален аспект. Решението на Голямата камера на Съда е постановено след искане на жалбоподателите.

Преди да бъдат осиновени от италианско семейство през 2012 г., жалбоподателите били настанени в Дома за деца лишени от родителски грижи в с. Страхилово. Според тях българските власти са нарушили задълженията си по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията да ги защитят и да проведат ефективно разследване във връзка с твърденията им, че са били подложени на сексуално насилие, докато са живели в Дома в с. Страхилово. Съдът единодушно приема, че не е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в материален аспект. С мнозинство от девет на осем гласа ЕСПЧ приема, че е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в процесуален аспект. Съдът счита, че разследващите органи, като не са се възползвали от наличните механизми за разследване и международно сътрудничество, не са предприели всички разумни мерки, за да осветлят фактите по настоящия случай и не са извършили цялостен и внимателен анализ на наличните доказателства.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателите са живеели в Дома за деца лишени от родителски грижи в с. Страхилово. През 2012 г., когато са съответно на 12, 10 и 9 годишна възраст те са осиновени от италианско семейство и

³ Решението е окончателно – <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207953>.

Решението на камера от 17.01.2019 г. – <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-189351>, както и превод на български език – [Права на човека | Дело "X И ДРУГИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ" \(humanrights.bg\)](http://www.humanrights.bg)

оттогава живеят в Италия. През октомври същата година осиновителите завеждат децата на преглед при психолози в център за групова терапия, където те разказват, че са били подложени на сексуално насилие както от по-големи деца, така и от служители в дома и от външни лица. Като извършители на посегателствата жалбоподателите посочват седем мъже, включително г-н Н., и четири жени. Първият жалбоподател твърди, че е съобщил за случващото се на директора на дома, който не е взел никакви мерки. Осиновителите на жалбоподателите сезират италианските власти. Те се свързват и с разследващ журналист, който публикува материал в италианско издание. През януари 2013 г., считайки че българските власти са компетентни да разследват случая, италианската прокуратура предоставя събраните доказателства на българското посолство в Рим.

В резултат от отзвуката в италианските и българските медии, Държавна агенция за закрила на детето извършва проверка на място. Според доклада от проверката липсват данни децата да са били жертва на насилие. Въпреки това, въз основа на предоставената от агенцията информация, както и след сезиране от италианската организация „SOS Телефонно Адзуро“ и Министерството на правосъдието на Италия, районната прокуратура в гр. Велико Търново образува три предварителни проверки. В рамките на проверките разследващите органи проверяват документацията в дома и разпределението по спални помещения, разпитват служителите, включително електротехника, обслужващ дома, чието малко име е Н., както и деца, настанени там. Проверките заключават, че твърденията на жалбоподателите не са подкрепени от събраните доказателства. По-конкретно, установено е, че по време на редовните медицински прегледи не са открити следи от насилие по децата. Само трима от служителите в дома са били мъже, като те не са имали свободен достъп до спалните помещения, а сградата е подсигурана срещу достъп на външни лица. Децата не са имали срещи с външни лица в отсъствието на женския персонал на дома. Констатирано е, че домът никога не е имал директор с посоченото от жалбоподателите име, както и че не е съобщавано за случаи на сексуално насилие. Проверките завършват с откази за образуване на наказателно производство, последният от които е постановен на 18 ноември 2013 г.

В периода между 2013 г. и 2017 г. италианските власти на няколко пъти предоставят на българските институции допълнителна информация и изискват такава относно хода на производството. На 7 юни 2016 г. е изпратено и писмо от осиновителите на жалбоподателите, с което те оспорват отказа за образуване на наказателно производство. След като взема предвид информацията, предоставена от италианските власти, Окръжна прокуратура - Велико Търново потвърждава отказа. Това постановление е потвърдено от апелативната прокуратура след служебен контрол.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите повдигат оплаквания по чл. 3 (забраната за изтезания, нечовешко или унижително отношение), чл. 8 (правото на личен и семеен живот), чл. 6 (правото на справедлив съдебен процес) и чл. 13 (правото на ефективни средства за защита) от Конвенцията, като твърдят, че българските власти са нарушили задълженията си да ги защитят от сексуално насилие и да проведат

ефективно разследване по твърденията им. Те се оплакват, че не са били осведомявани за хода на проверките и оспорват начина на провеждането им, който според тях не е бил достатъчно дискретен и поради това неефективен, както и независимостта на ДАЗД.

Правото Като разглежда оплакванията само в светлината на чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията, на 17 януари 2019 г. Съдът, заседаващ в камара в състав от седем съдии, приема, че българската държава не е нарушила задълженията си по Конвенцията, поради което не е налице нарушение на чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията в материален и процесуален аспект.

На 24 юни 2019 г. Съдът уважава искането на жалбоподателите за отнасяне на делото до Голяма камара.

С настоящето решение ЕСПЧ единодушно приема, че жалбоподателите са били в особено уязвима ситуация с оглед тяхната ранна възраст и позицията им на лица, оставени без родителска грижа и настанени в институция, както и че сексуалното насилие, на което твърдят да са били подложени, ако бъде установено, е достатъчно сериозно, за да попадне в обхвата на чл. 3 от Конвенцията.

Единодушно Съдът приема, че няма нарушение на чл. 3 от Конвенцията в неговия материален аспект. Съдът счита, че държавата е изпълнила позитивното си задължение да създаде подходящо законодателство за криминализирането на посегателства като тези, от които се оплакват жалбоподателите. Налице са и редица механизми за предотвратяване и установяване на малтретиране на деца, настанени в институции. По отношение на задължението за предприемане на превантивни мерки, Съдът отбелязва, че въз основа на представените от правителството документи, проведените разследвания не са установили директорът, друг служител на дома или институция да са знаели за твърдяното от жалбоподателите насилие. Психологът и лекарят, които са наблюдавали децата са посочили пред разследващите, че не са установили каквито и да е признаци, жалбоподателите или други лица да са били подложени на насилие. Поради това Съдът постановява, че не е налице достатъчно информация, за да достигне до извода, че българските власти са знаели или е трябвало да знаят за наличието на реален и непосредствен риск жалбоподателите да бъдат подложени на нечовешко отношение, който да породи задължение за властите да предприемат превантивни мерки, за да ги защитят от този риск.

С мнозинство от девет на осем гласа ЕСПЧ постановява, че е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията в неговия процесуален аспект. Съдът счита, че националните власти не са предприели някои процесуално-следствени действия и линии за разследване, които изглежда биха могли да са от значение.

ЕСПЧ посочва, че за изясняването на установените противоречия в твърденията на жалбоподателите или възможността техните родители да са им повлияли при изявленията им пред психолозите в центъра за групова терапия или италианската прокуратура, българските власти са можели да поискат провеждането на разпит на жалбоподателите и техните родители. Действително може би това не е било желателно с оглед риска от влошаване травмата, която евентуално

са преживели, както и потенциалният неуспех поради изминалия период от време. Въпреки това, според ЕСПЧ властите е следвало да преценят необходимостта от провеждането на разпити, а в постановленията на прокуратурата липсват аргументи в тази насока и не изглежда такова процесуално-следствено действие да е обмисляно. Съдът счита, че националните власти, водени от принципите на международните инструменти и по-конкретно Конвенцията от Ланзароте, е трябвало да предприемат мерки, за да съдействат и подкрепят жалбоподателите в тяхното двойствено качество на жертви и свидетели, и е можело да заминат за Италия или да поискат италианските власти да проведат разпитите.

Съдът посочва на следващо място, че българските власти са можели да поискат, отново в контекста на международното сътрудничество, видеозаписите от разговорите на жалбоподателите с психолози от центъра за групова терапия, както и разпитите им от италиански прокурор. Поради този пропуск според ЕСПЧ българските власти не са били в позиция да поискат от професионалисти „обучени за тази цел“ да прегледат видеозаписите и да оценят достоверността на техните твърдения.

ЕСПЧ счита, че пак в рамките на международното сътрудничество, българските власти са можели да поискат още извършването на медицински прегледи на жалбоподателите, чрез които някои техни твърдения да се изключат или потвърдят.

Съдът отбелязва, че изявленията на жалбоподателите и информацията, предоставена от техните родители, е съдържала сведения, че и други лица са били жертва на посегателства или са извършвали посегателства, които биха могли да се характеризират като малтретиране. Разследващите са се ограничили да разпитат само няколко деца, все още живеещи в Дома и не са направили опити да разпитат всички, посочени от жалбоподателите деца, ако е било необходимо и чрез механизмите за международно сътрудничество.

Освен това, с оглед характера и сериозността на твърдяното насилие, е било подходящо да се обмисли прилагането на специални разузнавателни средства. Тайни мерки от такъв характер са изрично посочени в чл. 30 § 5 от Конвенцията от Ланзароте. Съдът подчертава, че съображения, свързани със спазването на гаранциите по чл. 8 от Конвенцията, биха могли да ограничат действията по разследване. Въпреки това, в настоящия случай такива мерки изглеждат подходящи и пропорционални като се имат предвид твърденията за организиран кръг от замесени лица. Мерките за тайно наблюдение биха могли да се приложат прогресивно, започвайки от такива с най-малко въздействие върху личния живот на лицата, например наблюдение на входовете и изходите на дома.

Съдът също така отправя критика, че въпреки твърденията на жалбоподателите за правени снимки и видеозаписи от фотограф, разследващите не са обмислили претърсване на фотографското студио.

Въпреки че трите проверки са започнали след публикации в пресата и молби от италианските власти, българските власти са ограничили усилията си до разпити на хора, намиращи се в дома и са приключили случаите. Съдът критикува и направени изявления от длъжностни лица преди приключването на проверката, с които

родителите на жалбоподателите са обвинени в клевета, манипулация и неадекватни родителски грижи.

Съдът посочва, че безспорно българските власти формално са отговорили на молбите от италианска страна и индиректно на тези на родителите на жалбоподателите. Въпреки това, Съдът счита, че съображенията, възприети при извършените проверки показват ограничения характер на разследването.

В заключение ЕСПЧ счита, че като не са се възползвали от наличните механизми за разследване и международно сътрудничество, разследващите органи не са предприели всички разумни мерки, за да осветлят фактите по настоящия случай и не са извършили цялостен и внимателен анализ на наличните доказателства. Установените пропуски изглеждат достатъчно сериозни, за да се приеме, че проведеното разследване не е било ефективно за целите на чл. 3 от Конвенцията, тълкувани в светлината на другите приложими международни инструменти и по-специално Конвенцията от Ланзароте.

Съдът присъжда на жалбоподателите обезщетение за неимуществени вреди в размер на 12 000 евро за всеки от тях.

Към решението са приложени и три особени мнения, две от които подкрепят съображенията на мнозинството. Съдиите Spano, Kjølbrog, Lemmens, Grozev, Vehabović, Ranzoni, Eicke и Paczolay в обща позиция изразяват различно мнение по отношение на ефективността на разследването, проведено от българските власти, както и тълкуването и тежестта, придадена на разпоредбите на Конвенцията от Ланзароте. Те не се съгласяват с мнозинството, че в случая е правилно или целесъобразно да бъде обмисляно използването на средства за тайно наблюдение в разследването на твърдените посегателства. Според тях няма причина да се заключи, че българските власти не са провели ефективно, своевременно и независимо разследване по случая като отбелязват предприетите от ДАЗД и прокуратурата проверки. Поради това и се съгласяват с извода на камарата в решението от 2019 г., че не е налице нарушение на чл. 3 в неговия процесуален аспект.

■ „Стефанов срещу България“⁴ жалба № 26198/13

Решение от 02.02.2021 г.⁴

Нарушение на чл. 6 § 2 от Конвенцията

Делото касае оплакване за нарушаване на презумпцията за невинност във връзка с изказване през 2013 г. на тогавашния министър на вътрешните работи като гост в предаването „Панорама“ по БНТ. ЕСПЧ намира, че конкретното изявление, направено докато разследването

⁴ Решението е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207647>

срещу жалбоподателя все още е висящо, надхвърля просто коментар относно състоянието на подозрение и би могло да създаде у публиката впечатлението, че той несъмнено е извършил описаните деяния. Поради това ЕСПЧ приема, че е налице нарушение на чл. 6 § 2 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията Жалбата е подадена от Владимир Пелов Стефанов, който е починал на 5 юни 2018 г. и е заместен пред Съда от своя син.

Жалбоподателят е бил осъден за грабеж и убийство, извършени през 1997 г. и му е наложено наказание лишаване от свобода. През 2011 г. той е освободен от затвора предсрочно. През септември 2011 г. отново е арестуван след въоръжен грабеж в гр. Ботевград. На жалбоподателя са повдигнати множество обвинения и е наложена мярка за неотклонение „задържане под стража“. На 17 януари 2013 г. мярката е изменена в „домашен арест“, заради влошено здравословно състояние. В този момент наказателното производство все още е било на досъдебна фаза.

На 25 януари 2013 г. министърът на вътрешните работи като гост в предаването „Панорама“ по БНТ посочва следното:

„Важното за мен е институциите да работят в интерес на обществото. Че трябва да спазват върховенството на закона. Мога да ви дам много поразителни примери, [като този на] Владимир Пелов; знаете, че преди година и няколко месеца той извърши въоръжен грабеж в Ботевград. След това той избяга, като незаконно взе кола с жена и дете в нея. [Той] стреля по полицаи. Когато видяхме свидетелството му за съдимост, се оказа, че...той е извършил подобен обир на бижутерска работилница, а след това е извършил и убийство, за което е получил двадесетгодишна присъда. Десет години по-късно той беше освободен предсрочно за добро поведение. Една година след това, по-малко от година всъщност, той извърши този въоръжен грабеж в Ботевград.“

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване за нарушаване на презумпцията за невинност (чл. 6 § 2 от Конвенцията)

Правото Пред Съда правителството оспорва правото на сина на жалбоподателя да поддържа жалбата след смъртта на баща си, тъй като правото да бъдеш считан за невинен е строго лично и не може да се счита за прехвърлимо. ЕСПЧ отхвърля възражението като се позовава на новата си практика, съгласно която решаващият въпрос не е дали въпросните права са прехвърлими, а дали наследниците по принцип биха могли да претендират легитимен интерес да поискат от Съда да разгледа делото въз основа на желанието на жалбоподателя да упражни своето индивидуално и лично право да подаде жалба (вж. *Ergezen v. Turkey*, № 73359/10, § 29, *Ivko v. Russia*, № 30575/08, § 68 и *Provenzano v. Italy*, № 55080/13, § 96).

Отхвърлено е и възражението за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, обосновано с възможността жалбоподателят да предяви иск за непозволено увреждане по чл. 45 и

сл. от Закона за задълженията и договорите. Според Съда представените примери от съдебната практика не са достатъчни, за да се приеме, че това средство е ефективно.

По същество Съдът посочва, че настоящият случай касае изявление на министъра на вътрешните работи по националната телевизия във връзка с отправяне на критика към изменението на мярката за неотклонение на жалбоподателя в „домашен арест“. Дори да се приеме, че думите са казани спонтанно по време на предаване на живо докато министърът е давал примери за решения на националните съдилища, които не подкрепя, ЕСПЧ посочва, че в качеството си на висшестоящо длъжностно лице, министърът е бил длъжен да подбира думите си внимателно. Съдът намира, че изявлението надхвърля коментар относно релевантните факти или обяснение, че лицето е заподозряно, и би могло да създаде у публиката впечатлението, че жалбоподателят несъмнено е извършил описаните деяния. Изявлението е направено по време, когато разследването все още е било висящо.

Въз основа на изложеното ЕСПЧ счита, че е налице нарушение на чл. 6 § 2 от Конвенцията. Съдът присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3500 евро, както и 935 евро за разходи и разноски.

■ „Будинова и Чапразов срещу България“ и „Бехар и Гутман срещу България“ жалби № 12567/13 и № 29335/13

Решения от 16.02.2021 г.⁵

Нарушения на чл. 8 във връзка с чл. 14 от Конвенцията

Делата касаят оплаквания по чл. 8 и чл. 14 от Конвенцията поради това, че националните съдилища са отхвърлили предявените от жалбоподателите искове по Закона за защита от дискриминация във връзка с редица изявления на г-н Волен Сидеров. ЕСПЧ счита, че българските съдилища не са оценили правилно значението на изказванията на г-н Сидеров. В практиката си ЕСПЧ последователно е приемал, че изявления, с които се атакуват или представят в негативна светлина цели етнически, религиозни или други групи не заслужават никаква или съвсем ограничена защита по чл. 10 от Конвенцията. Това изцяло съответства на изискването, произтичащо от чл. 14 от

⁵ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207928>, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207929>

Конвенцията за борба срещу расизма. Като са отказали да предоставят на жалбоподателите обезщетяване по отношение на дискриминационните изявления, националните съдилища не са изпълнили позитивните си задължения да отговорят адекватно на осъществената дискриминация въз основа на етническия произход на жалбоподателите и да осигурят зачитане на „личния им живот“.

Фактите и оплакванията

През януари 2006 г. жалбоподателите и 14 други физически лица, както и 66 неправителствени организации предявяват иск срещу лидера на политическа партия „Атака“, г-н Волен Сидеров, на основание чл. 5 от Закона за защита от дискриминация във връзка с многобройни негови изявления относно роми, турци, евреи, католици, сексуални и други малцинства. По делото *Бехар и Гутман* жалбоподателите, които са етнически евреи, твърдят, че г-н Сидеров е направил публични изявления, които представляват тормоз и подбуждане към дискриминация чрез пасажии в книгите му „Бумерангът на злото“ и „Властта на Мамона“, както и по време на изявите му на предизборен митинг в Бургас през 2005 г. По делото *Будинова и Чапразов*, жалбоподателите, които са етнически роми, се позовават на поредица от изявления по притежаваната от г-н Сидеров телевизия, интервюта, речи и книгата му „Българофобия“. Софийският районен съд (СРС) разделя иска на осем отделни дела въз основа на вида дискриминация, твърдян от всяка група ищци.

С решение от 10 февруари 2009 г. СРС отхвърля иска на г-жа Бехар и г-жа Гутман и приема за недоказано, че като е направил спорните изявления, г-н Сидеров се е опитал да накърни тяхното достойнство или чест или да създаде сплашваща, враждебна или обидна среда. Според СРС той не е насърчавал, давал указания или принуждавал никого да извърши дискриминация умишлено, тъй като не е доказано, че неговите изявления са могли да повлияят отрицателно на хората, пред които е говорил. С решение от 20 декември 2010 г. Софийският градски съд (СГС) потвърждава първоинстанционното решение. Според СГС няма доказателства г-н Сидеров да е целял да засегне честта и достойнството на жалбоподателите с оглед етническия им произход. Вярно, че изявленията му са съдържали негативни оценки, които биха могли да са шокиращи или обидни. Това обаче не е достатъчно да се ограничи свободата му на изразяване. Съдът също така посочва, че само изявления срещу дефинирана група лица или конкретно лице, могат да се разглеждат като направени в ущърб на правата на другите. С определение от 15 ноември 2012 г. Върховният касационен съд (ВКС) не допуска касационно обжалване.

С решение от 15 октомври 2008 г., СРС отхвърля и иска на г-жа Будинова и г-н Чапразов, като сочи, че трябва да се прецени дали изявленията представляват упражняване на свобода на изразяване на мнение, или тази свобода е използвана за разпалване на етнически конфликт. СРС приема, че фактите по делото не подкрепят твърдението,

че изказванията представляват тормоз или подбуждане към дискриминация и признава, че изявленията относно интеграцията на ромите не са формулирани при спазване на правилен тон и не отразяват необходимостта от толерантност при обсъждането на въпроси от обществено значение. Това само по себе си обаче не е показателно за подбуждане към дискриминация. Според СРС публичното изразяване на негативното отношение на г-н Сидеров към ромите само по себе си не представлява дискриминация, тъй като неговите изявления не са имали за цел да поставят тяхната общност в по-неизгодна позиция; по-скоро той е настоявал за еднакво третиране на всички. На 21 юни 2010 г. СГС потвърждава първоинстанционното решение. Според СГС доказателствата по делото не позволяват да се заключи, че посочените от ищците изявления са ги подложили на различно отношение спрямо останалата част от населението. С определение от 8 август 2012 г. ВКС не допуска касационно обжалване.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите твърдят, че като са отхвърлили техните искове, българските съдилища не са изпълнили позитивните си задължения по чл. 8 (право на зачитане на личния живот) и чл. 14 (забрана на дискриминацията) от Конвенцията.

Правото По отношение на възражението на Правителството, че искът представлява *actio popularis* и като такъв попада извън обхвата на Конвенцията, ЕСПЧ посочва, че изявленията по делото *Бехар и Гутман* са яростно антисемитски, а по делото *Будинова и Чапразов* е видим стремежът ромите да се представят като склонни към престъпления като изявленията са систематични и се характеризират с изключителна вирулентност. И в двата случая са насаждани крайно негативни стереотипи, целящи да очернят тези групи и да предизвикат предразсъдъци и ненавист към тях. Автор на изявленията е политик, чиято политическа партия е във възход, следователно може да се приеме, че те са достигнали до широка публика. Съдът приема, че въпросните негативни изявления са имали достатъчно въздействие върху чувството за идентичност на евреите и ромите в България, както и върху чувствата за собствената им значимост и увереност. Поради това в случая чл. 8 и чл. 14 от Конвенцията са приложими.

На следващо място Съдът разглежда въпроса дали властите са изпълнили позитивните си задължения по чл. 8 от Конвенцията. Съдът счита, че българските съдилища не са оценили правилно значението на изказванията на г-н Сидеров. Въпреки че са признали тяхната интензивност, те са омаловажили възможността им да стигматизират двете групи и да предизвикат омраза и предразсъдъци срещу евреите и ромите. Те не са приели изказванията за нещо повече от легитимен дебат по въпроси с обществено значение. По делото *Бехар и Гутман* обаче може лесно да се види, че изявленията в двете книги са имали за цел да опозорят евреите и да подтикнат към омраза. Погледнати в светлината на предишни изказвания и антисемитския дискурс на политическата партия, изказванията в кампанията за президентските избори могат да бъдат разглеждани като насочени, *inter alia*, срещу евреите. В случая на *Будинова и Чапразов*, изявленията на г-н Сидеров са повече част от обществения дебат относно етническите отношения и

престъпността в страната и представляват създаване на крайно негативен стереотип с цел очерняне на ромите и подклаждане на предразсъдъци и омраза спрямо тях.

ЕСПЧ последователно е приемал, че изявления, с които се атакуват или представят в негативна светлина цели етнически, религиозни или други групи не заслужават никаква или съвсем ограничена защита по чл. 10 от Конвенцията. Това изцяло съответства на изискването, произтичащо от чл. 14 от Конвенцията за борба срещу расизма. Фактът, че автор на изявленията е политик, не променя горното разбиране. Чрез придаването на значителна тежест на свободата на изразяване във връзка с тези изявления и омаловажавайки ефекта върху правото на жалбоподателите на зачитане на личния им живот в качеството им на етнически евреи, съответно роми, националните съдилища не са успели да постигнат справедлив баланс в съответствие с практиката на ЕСПЧ. Като са отказали да предоставят на жалбоподателите обезщетяване по отношение на дискриминационните изявления, те не са изпълнили позитивните си задължения да отговорят адекватно на осъществената дискриминация въз основа на етническия произход на жалбоподателите и да осигурят зачитане на „личния им живот“.

ЕСПЧ постановява и по двете дела, че е налице нарушение на чл. 8 във връзка с чл. 14 от Конвенцията и намира, че установяването на нарушение представлява достатъчно справедливо обезщетение, като не присъжда парично такова. По *Бехар и Гутман* Съдът присъжда на жалбоподателите 2762,53 евро за разходи и разноски, а по делото *Будинова и Чапразов* - 2900 евро.

■ „Янчовичин срещу България“ жалба № 78907/16

Решение от 16.03.2021 г.⁶

**Нарушение на чл. 3 от Конвенцията в
материален аспект**

**Нарушение на чл. 3 от Конвенцията в
процесуален аспект**

Делото касае оплаквания по чл. 3 от Конвенцията, че жалбоподателят е малтретиран от полицейски служител след неговото отвеждане в полицейското управление в гр. Банско и впоследствие не е проведено ефективно разследване по твърденията за осъщественото спрямо него полицейско насилие. Според

⁶ Решението е окончателно.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208590>

Съда не са налице убедителни аргументи, че степента на използваната спрямо жалбоподателя сила е била абсолютно необходима с оглед неговото поведение. Следователно е налице нарушение на чл. 3 в материален аспект. Въпреки че разследващите органи са предприели всички необходими стъпки, за да съберат относимите доказателства, решаващо в случая е, че националните съдилища, които оправдават полицейският служител, не са извършили преценка дали използването на физическа сила е било абсолютно необходимо при конкретните обстоятелства. Следователно е налице нарушение на чл. 3 и в процесуален аспект.

Фактите и оплакванията

Вечерта на 29.04.2013 г. жалбоподателят, заедно с брат си, негов приятел и още две лица, доброволно придружават полицейските служители до полицейското управление в гр. Банско по повод счупването на няколко улични лампи в града. След пристигането в полицията, г-н Янчовичин започва да псува и да обижда полицаите, поради което е отведен от трима служители в отделна стая. Там той продължил да псува и да обижда, но и ритнал бюро към полицейския служител Т.В. и ръкомахал. Т.В. прибегва до физическа сила, принуждавайки жалбоподателя да легне на пода. Г-н Янчовичин започва да крещи от болка. Извикана е линейка.

Според медицинската експертиза, назначена по образуваното впоследствие наказателно производство срещу Т. В., нараняванията на жалбоподателя включват изместена лява капачка на коляното, хемартроза на лявото коляно, както и хематоми по лицето и лявото рамо. Г-н Янчовичин твърди, че е получил травмите след като Т.В. започнал да го удря с ръце, повалил го на земята и го ритнал в лявото коляно. Полицейският служител, от друга страна, обяснява, че приложил спрямо жалбоподателя физическа техника за задържане.

На 28.02.2014 г. срещу Т. В. е внесен обвинителен акт в Районен съд – Благоевград за това, че е нанесъл средна телесна повреда на г-н Янчовичин. С мнозинство от гласовете на двамата съдебни заседатели, районният съд оправдава Т.В. Въз основа на показанията на присъстващите в стаята други двама полицаи и мнението на експерта, извършил медицинската експертиза в досъдебното производство, съдът приема, че жалбоподателят псувал и обиждал полицаите, ритал бюрото и ръкомахал. За да се преустанови това негово поведение, Т. В. използвал физическа техника за задържане като го повалил на земята. Районният съдия изразява особено мнение. Позовавайки се на медицинските документи, както и на показанията на доктора, прегледал жалбоподателя непосредствено след събитията, той приема за доказано, че полицаят го е ритнал, причинявайки му средна телесна повреда.

Във въззивното производство пред Окръжен съд – Благоевград е извършена нова експертиза със задача да се установи механизмът, по

който може да са получени травмите на жалбоподателя. Експертите заключават, че по-вероятно е травмата да е причинена индиректно при прилагането на физическата техника за задържане. С решение от 13.06.2016 г. Окръжният съд потвърждава първоинстанционната присъда.

Жалбоподателят, позовавайки се на чл. 3 и чл. 13 от Конвенцията се оплаква, че е малтретиран след неговото отвеждане в полицейското управление в гр. Банско, а впоследствие не е проведено ефективно разследване по твърденията за осъщественото спрямо него полицейско насилие. Съдът счита, че оплакванията следва да бъдат разгледани изцяло по чл. 3 от Конвенцията.

Правото Правителството повдига възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, тъй като в рамките на наказателното производство срещу Т.В., г-н Янчовичин не е предявил граждански иск за вреди. Жалбоподателят също така не е предявил иск с правно основание чл. 1 от ЗОДОВ. Съдът отхвърля възражението, посочвайки че обичайният път за защита срещу твърдяно полицейско насилие е в рамките на наказателен процес, а в случая жалбоподателят е подал сигнал и е образувано наказателно производство, в което е конституиран като частен обвинител.

Съдът припомня, че когато едно лице е било в добро здравословно състояние при неговото задържане, а при освобождаването си е имало травми, държавата е длъжна да даде обяснение как са получени нараняванията. В настоящия случай, един час и 15 минути след задържането на г-н Янчовичин, се е наложило транспортирането му с линейка в болницата, където са установени описаните по-горе наранявания. Те са причинили на жалбоподателя сериозни болки и страдания, не е могъл да ходи в продължение на месеци. Не се спори, че травмите са получени вследствие намесата на Т.В. при изпълнение на служебните му задължения.

В практиката си ЕСПЧ приема, че използването на сила от полицейските служители може да бъде оправдано, когато лица под техен контрол оказват физическа съпротива или е налице риск от насилствено поведение. В настоящия случай Съдът не намира, че действията на жалбоподателя, може да се считат за истинско и непосредствено нападение над полицейски служител, което да предполага използването на специална физическа техника за задържане. ЕСПЧ посочва, че в миналото жалбоподателят не е демонстрирал насилствено поведение спрямо полицаи, същата вечер е съдействал на органите на реда и не е оказал физическа съпротива при неговото отвеждане в полицейското управление. Жалбоподателят също така не е бил заподозрян в извършване на престъпление, свързано с насилие. В стаята, където е влязъл без да се съпротивлява, присъстващите полицейски служители са били няколко и очевидно са го превъзхождали с физическа сила. В тази връзка, Съдът отбелязва, че чл. 3 налага на държавите позитивно задължение да обучават своите органи на реда по начин, който да осигури високо ниво на компетентност в професионалното им поведение, така че никой да не бъде подлаган на отношение, несъвместимо с тази разпоредба на Конвенцията. Освен това чл. 72 от ЗМВР в приложимата редакция, също

предвижда използването на физическа сила, само когато е абсолютно необходима.

Според Съда не са налице убедителни аргументи, че степента на използваната спрямо жалбоподателя сила е била абсолютно необходима с оглед неговото поведение. Следователно е налице нарушение на чл. 3 в неговия материален аспект.

По отношение на оплакването за неефективност на проведеното разследване, Съдът счита, че разследващите органи са предприели всички необходими стъпки, за да съберат относимите доказателства. ЕСПЧ посочва, че същественият въпрос е извършили ли са националните съдилища, които оправдават Т.В., преценка дали използването на физическа сила е било абсолютно необходимо при конкретните обстоятелства. Въпреки че съдилищата установяват получените от жалбоподателя наранявания вследствие намесата на Т.В., те не са направили оценка на пропорционалността на физическата сила. Нито районният, нито окръжният съд са анализирали дали действията на полица са в съответствие с чл. 72 от ЗМВР. Извършването на такава преценка е било още по-важно, предвид това че, че в протеста си срещу оправдателната присъда прокурорът специално подчертава, че използваната от Т. В. сила не отговаря на предполагаемото неправомерно поведение на жалбоподателя – подход, който е в пълно съответствие със стандартите, произтичащи от практиката на ЕСПЧ.

Следователно разследването на твърдяното малтретиране не е било ефективно, поради което е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията и в неговия процесуален аспект.

ЕСПЧ присъжда на жалбоподателя обезщетение за неимуществени вреди в размер на 15 000 евро, както и 1432,71 евро за разходи и разноски.

■ „Рибчева и други срещу България“ жалби № 37801/16, 39549/16 и 40658/16

Решение от 30.03.2021 г.⁷

Няма нарушение на чл. 2 от Конвенцията в материален аспект

Нарушение на чл. 2 от Конвенцията в процесуален аспект

Делото касае оплаквания по чл. 2 от Конвенцията, повдигнати от роднините на командоса Емил Шарков, който бива смъртоносно прострелян на 14.03.2014 г. по

⁷ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208877>

време на полицейска операция в гр. Лясковец за задържането на П.П. Съдът установява нарушение на чл. 2 от Конвенцията в процесуален аспект, тъй като властите не са изпълнили задължението си да разследват дали за смъртта на г-н Шарков не са допринесли и длъжностни лица чрез небрежни действия или пропуски при планирането и осъществяването на полицейската операция. Извършените от МВР вътрешни проверки са адекватни в почти всички аспекти, но страдат от два сериозни недостатъка, поради които не отговарят на изискванията на чл. 2 от Конвенцията – фактът, че втората проверка не е извършена по инициатива на властите, а след жалба от майката на загиналия, и по-важното – пълната липса на публичност и участие на жалбоподателите. В резултат на тези недостатъци не може да се приеме, че жалбоподателите на практика са били в позиция да предявят иск по чл. 49 от ЗЗД, който по принцип би могъл да е ефективно средство за защита. В материален аспект ЕСПЧ приема, че не е налице нарушение на чл. 2 от Конвенцията. Макар властите да са допуснали грешки при планирането и изпълнението на операцията, стъпките, които са предприети за намаляване на риска за живота на г-н Шарков, изглеждат разумни.

**Фактите и
оплакванията**

Г-н Емил Шарков бива смъртоносно прострелян при изпълнение на служебните си задължения като командос от Специализирания отряд за борба с тероризма („СОБТ“) по време на полицейската операция за задържането на лицето П.П., проведена в Лясковец на 14.03.2014 г.

Планирането на операция с участието на СОБТ за задържане на лицето П.П. и изземване на държаните от него огнестрелни оръжия и боеприпаси след изтичане на срока на издадените му разрешения, започва през февруари 2014 г. Изпълнението на специалната полицейска операция започва около 6 ч. на 14.03.2014 г. Непосредствено преди смъртоносното прострелване на г-н Шарков, с лицето П.П. е осъществен вербален контакт, като той е изразил готовност да се предаде. Въпреки това, П.П. отново открива огън по служителите, ранявайки г-н Шарков фатално в единственото, незащитено от противокуршумния щит и балистична каска, място. За деянията си П.П. е осъден на доживотен затвор без замяна. Уважени са в пълен размер предявените от близките на Шарков граждански иски.

Още в деня на операцията е назначена и вътрешна проверка от Инспектората към Министерство на вътрешните работи. Три седмици по-късно е изготвена и справката за резултата от проверката. Справката незабавно е класифицирана. На 23.09.2014 г. по жалба на г-жа Рибчева, майка на починалото лице, министърът на вътрешните работи

назначава втора вътрешна проверка. След месец е изготвена справка, в която изчерпателно са изложени твърденията на г-жа Рибчева за осъществени нарушения при планирането и провеждането на операцията. По отношение на всяко от тях е посочено дали се потвърждава от събраните доказателства. Тази справка също бива незабавно засекретена.

И двете справки са декласифицирани и представени на Съда едва на 29 юни 2020 г. след отправено през 2019 г. запитване от Съда до Правителството. В тази връзка е извършена и проверка от ДАНС, при която е установено, че справките следва да бъдат разсекретени. Въпреки това, министърът на вътрешните работи решава, че е необходимо да запази информацията на основание на общата разпоредба на чл. 89 ЗМВР, като данните на всички служители от СОБТ да останат скрити като се редактират всички пасажи, които могат да доведат до тяхното идентифициране. Така редактираните справки са изпратени на жалбоподателите на 2 юли 2020 г. Повече от 5 години и 8 месеца след изготвянето им, жалбоподателите за първи път успяват да се запознаят с тяхното съдържание.

Пред ЕСПЧ майката, съпругата и дъщерята на загиналия командос повдигат оплаквания по чл. 2 (правото на живот) от Конвенцията, че властите не са предотвратили в достатъчна степен риска за неговия живот. Те считат също така, че не е извършено ефективно разследване относно планирането и изпълнението на операцията. Жалбоподателите повдигат и оплакване по чл. 13 от Конвенцията.

Правото В производството пред ЕСПЧ Правителството подвигат две възражения за недопустимост на жалбите поради неизчерпване на вътрешноправните средства защита, както и възражение, че жалбоподателите са загубили статуса си на жертви вследствие уважаване на предявените от тях граждански иски в наказателното производство срещу П.П. Първоначално правителството посочва, че жалбите са подадени преди приключване на наказателното производство пред П.П., а в допълнителното си становище след декласифицирането на двете справки от вътрешните проверки, проведени в МВР, е застъпена позицията, че жалбоподателите са имали възможност да предявят иск по чл. 49 от ЗЗД срещу МВР. ЕСПЧ присъединява възраженията към разглеждането по същество на оплакванията за нарушение на чл. 2 от Конвенцията в неговия процесуален аспект.

По отношение на характера на задължението за разследване в настоящия случай, Съдът приема, че в допълнение към наказателното преследване на физическия извършител на деянието, от властите се е изисквало да разследват дали за смъртта на г-н Шарков не са допринесли и длъжностни лица чрез небрежни действия или пропуски при планирането и осъществяването на полицейската операция. Няма изискване по смисъла на чл. 2 от Конвенцията подобно разследване да бъде задължително под формата на наказателно производство. Гражданско или дисциплинарно производство също може да се приеме за достатъчно.

В тази връзка ЕСПЧ обсъжда дали чрез проведените различни разследвания, задължението на държавата е изпълнено. Според ЕСПЧ липсата на образувани отделни наказателни производства по сигналите на г-жа Рибчева или във връзка с изводите от двете вътрешни проверки, не е в нарушение на чл. 2 от Конвенцията. Наказателното производство срещу лицето П.П., простреляло смъртоносно г-н Шарков, няма за цел да разследва твърденията, че властите не са предприели всичко възможно, за да опазят живота на г-н Шарков, нито присъдените на жалбоподателите обезщетения са в тази връзка. Следователно това производство не представлява изпълнение на задължението на държавата за разследване на посочените обстоятелства, поради което и първото възражение на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, както и за загубване на статуса на жертви, се отхвърлят.

Разглеждайки проведените вътрешни проверки от МВР, ЕСПЧ отбелязва принципната позиция, че формата за разследване за целите на чл. 2 от Конвенцията в подобни случаи зависи от конкретните обстоятелства и не може да се приеме, че има универсална процедура, която да отговоря на всички изисквания. Вътрешна проверка от властите, провели операцията, не може да се приеме за неадекватна. При проведените в настоящия случай две проверки са събрани множество доказателства за планирането и осъществяването на операцията, след което са направени съответните констатации. Комисиите, които са ги извършили, са били достатъчно независими, членовете им са притежавали необходимата експертиза, като цяло техните разследвания са били изчерпателни и направените заключения – устойчиви и убедителни. Разследванията са навременни и извършени с необходимата бързина.

Въпреки това, Съдът приема, че те страдат от два недостатъка, поради което не отговарят напълно на изискванията на чл. 2 от Конвенцията. Втората проверка, която в дълбочина разглежда дали са допуснати грешки на всички нива при планиране и осъществяване на операцията, не е образувана служебно, както изисква чл. 2 от Конвенцията, а след жалба от майката на загиналия. На следващо място, това което Съдът приема за по-важно, е пълната липса на публичност и при двете проверки, и неучастието на жалбоподателите. Съдът критикува засекретяването за години наред на справките, отразяващи резултатите от проверките и приема, че на жалбоподателите не е предоставена достатъчно информация.

Съдът посочва, че пълната липса на публичност или участие на жалбоподателите при двете проверки впоследствие се отразяват негативно на възможността им да предявят иск за вреди по чл. 49 от ЗЗД срещу МВР. Прегледът на съдебната практика на българските съдилища по тази разпоредба показва, че такъв иск по принцип би могъл да доведе до разглеждане на въпроса дали властите не са положили необходимата грижа за планиране и провеждане на операцията и евентуално до присъждане на обезщетение. Въпреки това, трудно може да се приеме, че жалбоподателите на практика са били в позиция да предявят иск. Те успяват да видят копия на справките от извършените проверки едва през юли 2020 г., след изтичане на 5-годишната давност за предявяване на иск. Дори българските съдилища да разпоредят

представянето на справките в рамките на образувано съдебно производство, както твърди правителството, това не би било достатъчно, тъй като при инициране на производство, жалбоподателите е трябвало да формулират на сляпо иска си, без да са наясно с основните доказателства и с всички възможни разходи. Поради това Съдът отхвърля и второто възражение на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

Въз основа на гореизложеното Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 2 от Конвенцията в процесуален аспект.

На следващо място Съдът разглежда оплакването, че властите не са направили достатъчно да защитят живота на г-н Шарков. Съдът уточнява, че случаят касае позитивното задължение на държавата по чл. 2 § 1 от Конвенцията да предприема превантивни оперативни мерки да защитава живота от смъртоносни заплахи, произтичащи от други физически лица. Държавата е имала задължение да предприеме това, което разумно би могло да се очаква с цел защита на г-н Шарков в контекста на специалната операция. Все пак държавите разполагат със свобода на преценка и не следва да носят невъзможна или непропорционална тежест, като се вземат предвид оперативните избори, пред които са изправени по отношение на приоритети и ресурси, както и непредвидимостта на човешкото поведение – особено когато става въпрос за операции на правоприлагащите органи срещу въоръжени и опасни лица. Обхватът и съдържанието на позитивните задължения на държавите да опазва живота на провоприлагащите си органи не трябва да води до невъзможност да изискват от тях да се включват в такива операции. Трябва да се има предвид, че тези лица, които доброволно са избрали да служат в отряди, чиито задачи включват справяне с терористи и други тежки престъпления – трябва да са наясно, че може да бъдат поставени в ситуации, в които животът им е изложен на риск. В същото време, държавите трябва да осигурят необходимото обучение и тренировка на тези лица.

Съдът не се произнася по оборудването и предоставените на СОБТ оръжия, тъй като националните власти са в по-добра позиция да оценят съответните изисквания и да решат как да бъдат разпределени техните ограничени ресурси и посочва, че участниците в конкретната операция не са били очевидно зле оборудвани за съответната задача. Въз основа на този стандарт, ЕСПЧ приема, че макар властите да са допуснали грешки при планирането и изпълнението на операцията, стъпките, които са предприети за намаляване на риска за живота на г-н Шарков, изглеждат разумни. По-конкретно, макар операцията ненужно да е ускорена и вероятната степен на съпротива на П.П. да е подценена, властите са взели разумни предпазни мерки: получили са данни за лицето, изготвили са планове как да подхождат за неговото задържане и изземване на оръжията, включени са редица специално обучени служители, действията са били координирани и с непрекъсната линия на командване през цялото време. Съдът посочва, че трябва да е изключително предпазлив относно преразглеждане на който и да е от изборите, направени от властите в тези аспекти – подход, приложим дори в случаи по чл. 2 § 2 от Конвенцията, изискващи проверка дали използваната сила е била „повече от абсолютно необходимата“, при които стандартът е много по-висок. С оглед

изложеното Съдът приема, че няма нарушение на чл. 2 от Конвенцията в материален аспект.

Съдът приема също така, че не е необходимо да разглежда оплакването по чл. 13 от Конвенцията.

ЕСПЧ присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на по 8000 евро за всеки от жалбоподателите.

■ „Дончева-Стоянова срещу България“ и „Гинин срещу България“ жалби № 68591/14 и № 16822/15

Решения за заличаване от 16.02.2021 г.⁸

И двете дела касаят оплаквания, че признаването на жалбоподателите за виновни в извършването на престъпления по чл. 148, ал. 2 от НК (клевета) срещу длъжностни лица, както и осъждането им да заплатят обезщетения за неимуществени вреди, е в нарушение на правото на свободно изразяване на мнение по чл. 10 от Конвенцията. След комуникиране на жалбите на Правителството, наказателните производства са възобновени, а жалбоподателите са оправдани. С оглед новото развитие, ЕСПЧ приема, че въпросите, поставени по делата са разрешени по смисъла на член 37, параграф 1, буква б) от Конвенцията и удовлетворява искането на правителството жалбите да бъдат заличени.

Фактите и оплакванията

В различни ситуации и двамата жалбоподатели подават сигнали срещу полицейските служители, които са ги спрели за проверка – г-жа Дончева-Стоянова сочела, че служителят е употребил алкохол, а г-н Гинин – че е станал свидетел как полицаи приема 20 лв., вместо да наложи глоба на нередовен шофьор. Извършените по техните сигнали проверки не установяват осъществяването на твърдените нарушения. Полицейските служители обаче подават частни тъжби срещу жалбоподателите. Съдилищата ги признават за виновни в извършването на клевета, налагат им наказания и ги осъждат да платят обезщетения за неимуществени вреди.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите твърдят, че осъждането им е в нарушение на чл. 10 от Конвенцията.

След комуникиране на жалбите, Правителството уведомява Върховната касационна прокуратура за случаите. Внесените от прокуратурата искания за възобновяване на делата са уважени, постановените преди това съдебни решения са отменени и

⁸ Решенията са обявени на 18.03.2021 г.

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208967>, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208968>

жалбоподателите са оправдани. При новото разглеждане на делата съдилищата приемат, че техните действия не представляват престъпления и постановяват, че твърденията на жалбоподателите в техните сигнали срещу полицейските служители са израз на конституционните им права на жалба и на изразяване на мнение.

Правото Правителството уведомява ЕСПЧ за новото развитие по случаите и предлага жалбите да бъдат заличени. Въз основа на предоставената информация, ЕСПЧ приема, че въпросите, поставени по делата са разрешени по смисъла на член 37, параграф 1, буква б) от Конвенцията. Той взема предвид отмяната на осъдителните решения и оправдаването на жалбоподателите, както и наличието на възможност да предявят иск по чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ. Поради това, Съдът решава да заличи двете жалби.

ЕСПЧ присъжда на жалбоподателите по 2300 евро за извършените разходи и разноски.

■ „Иванова срещу България“ жалба № 71808/12

Решение за заличаване от 03.12.2021 г.⁹

25

Делото касае оплаквания по чл. 6 § 2 и членове 8 и 13 от Конвенцията относно твърдяно незаконно претърсване в офиса на жалбоподателката, както и изявления на прокуратурата относно предполагаемото ѝ участие в престъпна дейност.

ЕСПЧ решава жалбата да бъде заличена от списъка на делата, тъй като представителят на жалбоподателката не е потърсил изпратените до него писма от Съда чрез специално създадените за тази цел EComms акаунти.

⁹ Решението е обявено на 14.01.2021 г.
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207599>